

QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
SILVIO CAMILLERI**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tal-25 ta' Ottubru, 2013

Appell Civili Numru. 1514/1993/1

**Ivan Bartoli bhala direttur ta', ghan-nom u in
rapprezentanza
tas-socjeta` Louis Bartoli and Sons Limited u Lino
Attard
ghan-nom u in rapprezentanza tad-ditta The Clock
Studio**

v.

**John Ripard ghan-nom u in rapprezentanza tas-
socjeta`
Norasia Agencies (Malta) Ltd sew proprio kif ukoll
bhala agenta ghan-nom tan-Norasia Lines u b'digriet**

tat-18 ta' Gunju 2013 John Ripard & Son (Shipping) Limited (C20097) assumiet l-atti bhala s-successur ta' Norasia Agencies (Malta) Limited proprio u bhala agenta ta' Norasia Lines;

Carmelo Galea u Alfred Pollacco ghan-nom u in rapprezentanza ta' Valletta Freight Services Limited (C-3478), sew proprio kif ukoll bhala agenta ghan-nom tal-United Arab Shipping Company (S.A.G).

Rat l-att tac-citazzjoni li pprezentaw l-atturi fit-3 ta' Novembru, 1993, li jaqra hekk:

“Billi l-atturi kellhom jippartecipaw go fiera li kellha tinzamm f'Dubai bejn l-24 ta' Novembru, 1992, sat-30 ta' Novembru, 1992;

“Billi l-atturi ftehm u bejniethom li jqiaghdu l-prodotti li kellhom jesebixxu go container wiehed, jibaghtu dan bil-bahar sa Dubai u jaqsmu l-‘freight charges’.

“Billi rapprezentant tas-socjeta' Louis Bartoli and Sons Limited ghalhekk inkariga lis-socjeta' Norasia Agencies (Malta) Limited fil-kwalita' taghhom ta' agenti ghall-Norasia Lines biex igorruhom dan il-container bil-merkanzija tal-atturi sabiex l-istess tkun tista' tintuza fil-fiera indikata;

“Billi l-atturi gew infurmati mill-istess Norasia Agencies (Malta) Limited li sabiex il-merkanzija tkun waslet Dubai fid-data tal-fiera dawn kienu ser igorruha fuq il-vapur ‘Norasia Singha’ li kellu jitlaq minn Malta fl-4 ta' Novembru, 1992;

“Billi sussegwentement ghall-ahhar ta' Ottubru, 1992, l-atturi kienu gew infurmati li dan il-vapur ma kienx sejjer ikun disponibbli ghax kien involut f'kollizzjoni;

“Billi sadanittant l-atturi kienu ga lestew ghall-garr il-container immarkat TEXU 3228499;

Kopja Informali ta' Sentenza

“Billi fid-29 ta’ Ottubru, 1992, l-atturi gew infurmati li l-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited kienu sabu vapur iehor li kien ser imur Dubai fl-istess dati tal-vapur precedenti;

“Billi sussegwentement il-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited ippreparat id-dokumenti kollha mehtiega ghall-garr tal-merkanzija li kellha tingarr mal-vapur maghruf bhala ‘Al-Wajba’ operat mill-United Arab Shipping Company ta’ liema socjeta’ Valletta Freight Services Limited huma l-agenti lokali;

“Billi l-container imbaghad gie sigillat mill-Awtoritajiet tad-Dwana u kkunsenjat lill-Malta Freeport lest ghall-garr;

“Billi fit-3 ta’ Novembru, 1992, is-socjeta’ konvenuta Valletta Freight Services Limited emettiet il-polza tal-karigu hawn esebita u dan bhala agenta tas-socjeta’ United Arab Shipping Company Limited minn fejn jirrizulta li l-merkanzija tal-atturi kienet tghabbiet fuq il-vapur ‘Al-Wajba’ sabiex tingarr ghal Dubai;

“Billi f’din il-polza tal-karigu hekk mahruga s-‘shipper’ hu ndikat bhala Norasia Agencies (Malta) Limited u l-‘consignee’ bhala The Great Circle Line;

“Billi fl-istess data s-socjeta’ konvenuta Norasia Agencies (Malta) Limited emettiet kontra l-istess polza tal-karigu ohra li kienet turi l-merkanzija tal-atturi bhala ‘Shipped on Board’, ‘Clean on Board’, ‘Shipper’s Load’, ‘Stow and Count’ il-vapur ‘Al-Wajba’ ghad-destinazzjoni ta’ Dubai b’dan li s-‘shipper’ kien indikat bhala s-socjeta’ attrici ‘Louis Bartolo and Sons Limited’;

“Billi l-vapur ‘Al-Wajba’ wasal Dubai fis-16 ta’ Novembru, 1992;

“Billi meta r-rapprezentanti tas-socjeta’ attrici Louis Bartolo & Sons Limited wasal Dubai, cirka fl-20 ta’ Novembru, hu gie nfurmat li l-container qatt ma kien tghabba fuq il-vapur u kien ghadu gewwa l-Freeport f’Malta;

“Billi ghalhekk il-poloż tal-karigu mahruġa mill-konvenuti Valletta Freight Services Limited bhala agenti tal-United Arab Shipping Company Limited u minn-Norasia Agencies (Malta) Limited bhala agenta tan-Norasia Lines kienu foloż u qarrieqa;

“Billi bhala rizzultat ta' dan l-atturi sofwew danni konsistenti fl-ispejjeż zejda minnhom inkorsi sabiex igorru l-merkanzija fuq imsemmija għal Dubai fi zmien utli biex ilahqu 'l fuq imsemmija fiera;

“Billi fil-fatt fic-cirkostanzi l-atturi ma kellhomx xelta hlief li jgħabbu l-merkanzija fuq ajruplan li kien charterjat mis-socjeta' Malta Export Trade Corporation Limited li organizzat il-partecipazzjoni ta' civili maltin fil-fiera ndikata, u li l-container ta' liema korporazzjoni għalhom l-istess haga fis-sens li wkoll ma tghabbewx fuq il-vapur 'Al-Wajba'.

“Jgħidu għalhekk l-istess konvenuti flimkien, jew min minnhom, għaliex din il-Qorti m'għandiex:-

“1. Tiddikjara l-poloż tal-karigu emessi mill-konvenuti kif fuq ingħad bhala foloż, qarrieqa u mhux veritjeri;

“2. Konsegwentement tiddikjara responsabbli lill-istess konvenuti għad-danni kollha sofferti mill-atturi minhabba l-fatt tal-emissjoni tal-istess poloż, kif ukoll minhabba n-nuqqas tal-istess konvenuti li jgorru w jikkonsenjaw il-merkanzija tal-atturi fiz-zmien stipulat

“3, Tillikwida l-istess danni okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi; u

“4. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu d-danni hekk likwidati;

“Bl-imghax kummercjali sad-data tal-pagament dovut.

“Bl-ispejjeż u bl-ingunzjoni tal-konvenuti għas-subizzjoni.”

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti Carmelo Galea u Alfred Pollacco ghan-nom u in rapprezentanza ta' Valletta Freight Services Limited sew proprio kif ukoll bhala agenta ghan-nom tal-United Arab Shipping Company li in forza taghha eccepew illi:

“1. In linea preliminari n-nuqqas ta' gurdizzjoni ta' din il-Qorti stante l-klawsola arbitrali fil-Bill of Lading u tal-Bills of Lading tas-socjeta' United Arab Shipping Company, in relazzjoni ghall-merkanzija de quo.

“2. Illi subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-ewwel eccezzjoni fuq moghtija, t-talbiet tal-atturi in kwantu huma diretti kontra l-eccipjenti nomine huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, l-ewwel nett ghax qatt m'ezistiet relazzjoni guriduka bejn l-atturi nomine u l-eccipjenti nomine, ghax ir-relazzjoni guriduka li kellhom l-atturi noe. kienet mal-konvenut l-iehor John Ripard u mhux mas-socjeta' konvenuta minnhom rapprezentata. Di fatti kien il-konvenut Ripard nomine li emetta l-Bill of Lading favur l-atturi noe. bhala 'Shippers'.

“3. Illi kien minhabba nuqqas u traskuragni tas-socjeta' l-ohra konvenuta li l-merkanzija de quo ma tghabbietx fuq il-vapur rapprezentat mill-eccipjenti noe. billi dawn hallewhom fuq l-'stack' tan-Norasia fil-Freeport Terminal u ma hadux hsieb li jittrasferuhom ghall-'stack' tal-United Arab Shipping Company.

“4. Illi l-eccipjenti nomine rrifondew il-freight imhallas lilhom ghal din il-merkanzija lis-socjeta' konvenuta l-ohra, li rrilaxxjat il-merkanzija mill-gdid lill-atturi noe. biex dawn ikunu jistghu isifruha permezz ta' mezz ta' transport iehor u kienet is-socjeta' l-ohra li effettivament irrilaxxjat dil-merkanzija lill-atturi noe. Dan juri li l-merkanzija de quo kienet il-hin kollu u baqghet taht il-kontroll effettiv tas-socjeta' l-ohra konvenuta fil-Freeport Stack.

“5. Illi f'kull kaz kien dover tal-attur noe. li jimminimizzaw id-danni fic-cirkostanzi u dawn qatt ma kisbu l-kunsens u l-approvazzjoni tal-eccipjenti noe. biex jispedixxu l-merkanzija bl-ajru lejn Dubai.

“6. Illi f'kull kaz, anki kieku l-eccipjenti noe kienu b'xi mod responsabbli ghad-danni reklamati mill-atturi noe., li mhumiex, huma jkunu biss responsabbli ghac-CIF Value tal-merkanzija u stante li hawn si trattava ta' 'exhibition goods', dawn seta' kellhom biss 'valur negligibbli'. La s-socjeta' Valletta Freight Services Limited u lanqas s-socjeta' estera United Arab Shipping Company ma jistghu qatt jigu ritenuti responsabbli ghal xi danni ohra konsegwenzjali, kif qed jippretendu l-atturi noe. jew ghal xi spejjez zejda li gew inkorsi minghajr l-approvazzjoni tal-eccipjenti noe.

“7. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.”

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut John Ripard ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited bhala agenta ghan-nom tan-Norasia Lines li in forza taghha eccepixxa:

“1. Illi in linea preliminari, din l-Onorabbli Qorti m'ghandhiex gurdizzjoni in vista tal-klawsola numru 28 tal-polza tal-karigu tan-Norasia Lines;

“2. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess u fil-mertu, l-eccipjenti noe agixxa skont u fil-limiti tal-mandat li kellu bhala ntermedjarju bejn min effettivament garr u s-socjeta` attrici; u ghalhekk mhux responsabbli ghal kwalunkwe telf li setghu sofrew l-atturi;

“3. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess u fil-mertu, r-responsabbilta` finali hi tal-konvenuti Carmelo Galea u Alfred Pollacco noe stante li dawn hargu a favur ta' Norasia Agencies (Malta) polza tal-karigu li fiha kien konfermat li l-merkanzija kienet tghabbiet abbord il-vapur 'Al Wajba' fit-3 ta' Novembru 1992 u kien a bazi ta' din il-konferma li l-esponenti noe hareg il-polza tal-karigu tieghu;

“4. Salvi eccezzjonijiet ohra.”

Rat is-sentenza li tat il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-28 ta' Novembru, 2008, li in forza taghha ddecidiet il-kawza billi:

Kopja Informali ta' Sentenza

“1. Tillibera lis-socjeta` konvenuta Norasia Lines mill-osservanza tal-gudizzju.

“2. Tichad l-eccezzjonijiet tas-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited u Valletta Freight Services Limited proprio et nomine fit-totalita` taghhom;

“3. Tiddikjara l-poloż tal-karigu emessi mill-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited u Valletta Freight Services Limited bhala foloż, qarrieqa u mhux veritjieri;

“4. Konsegwentement tiddikjara responsabbli lis-socjetajiet konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited, Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company (S.A.G.) ghad-danni kollha sofferti mis-socjeta` attrici minhabba l-fatt ta' l-emissjoni ta' l-istess poloż, kif ukoll minhabba n-nuqqas ta' l-istess konvenuti li jgorru w jikkonsenjaw il-merkanzija tal-atturi fiz-zmien stipulat;

“5. Tillikwida l-istess danni fis-somma ta' Lm4,700 ekwivalenti ghal-€10,948.05;

“6. Tikkundanna lill-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited u Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company (S.A.G.) sabiex solidalment bejniethom ihallsu lis-socjetajiet attrici s-somma ta' Lm4000, filwaqt li tikkundanna lis-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited wahidha sabiex thallas lis-socjetajiet attrici s-somma ta' Lm700, ekwivalenti ghal €1,630.56;

“Bl-ispejjeż tal-kawza kontra l-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited u Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company (S.A.G.) in solidum bejniethom, ad eccezzjoni ta' l-ispejjeż tas-socjeta` Norasia Lines li ghandhom jigu sapportati mis-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited.

“L-imghaxijiet fuq is-somma ta' danni likwidata ghandhom jibdeu jiddekorru mid-data tan-notifika tac-citazzjoni odjerna.”

Dik il-Qorti tat is-sentenza taghha wara li ghamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

“Illi din il-kawza imxiet ma’ kawza ohra Citazzjoni Nru. 302/1993 fl-ismijiet **John Bonello nomine vs John Ripard nomine et** li tinsab differita ghal-lum stess ghas-sentenza. Kien hemm qbil ukoll bejn il-partijiet kollha illi l-prova li jinstemghu fl-imsemmija kawza jaghmlu prova anke fil-kawza odjerna.

“Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet jaqblu illi s-socjetajiet attrici inkarigaw lis-socjeta` konvenuta Norasia Agencies (Malta) Limited sabiex tikkonsenjalha container lejn Dubai fuq vapur tan-Norasia Lines. Mhux kontestat ukoll illi l-vapur li kien destinat biex jittrasporta din il-merkanzija kellu xi incident u ghalhekk ma kienx se jasal Malta fil-perjodu miftiehem. Ghalhekk is-socjeta konvenuta Norasia Agencies (Malta) Limited ghamlet arrangamenti mas-socjeta konvenuta l-ohra Valletta Freight Services Limited sabiex jittrasportaw huma l-istess merkanzija fuq vapur tal-United Arab Shipping Company Limited u cioe l-vapur Al-Wajba.

“Illi mhux kontestat ukoll illi l-merkanzija in kwistjoni ma waslitx fid-destinazzjoni taghha, u cioe Dubai, stante li l-istess container baqa’ hawn Malta, precizament fuq l-*istack* li n-Norasia Lines ghandha fil-Freeport. L-istess merkanzija ghalhekk kellha tigi mibghuta bl-ajru lejn Dubai, flimkien ma’ merkanzija ohra tal-Malta Export Trade Corporation Limited li kienet intenzjonata biex tigi esebita fil-Fiera ta’ Dubai li fiha kienu ha jippartecipaw ukoll is-socjetajiet attrici, stante li l-ebda vapur ma kien se jirnexxielu jaghmel it-tragitt sad-data stabbilita biex isiru l-preparamenti ghall-istess Fiera.

“Il-punt in kontestazzjoni huwa min hu responsabbli ghad-danni rizultanti min-nuqqas ta’ garr u konsenja tal-container in kwistjoni sa Dubai.

“Konsiderazzjonijiet

“Illi f’din l-operazzjoni kummercjali kien hemm diversi partijiet u cioe s-socjetajiet attrici, in-Norasia Agencies

(Malta) Limited proprio u bhala agenta tan-Norasia Lines u l-Valletta Freight Services Limited proprio u bhala agenta tal-United Arab Shipping Company.

“Relazzjoni guridika

“Illi mill-provi prodotti jirrizulta car li l-atturi kienu qabdu lill-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited bhala carriers biex jittrasportawhom iz-zewg containers in kwistjoni fuq vapur tan Norasia Lines. Ghalhekk ma hemmx dubbju li kien hemm relazzjoni kontrattwali bejn l-atturi u l-konvenuti Norasia Agencies (Malta) Limited.

“Illi fit-tienii eccezzjoni tas-socjeta` konvenuta Valletta Freight Services Limited propio et nomine gie exceptit illi qatt m'ezistiet **relazzjoni guridika** bejn is-socjetajiet attrici u l-eccipjenti nomine, ghax ir-relazzjoni guridika li kellhom is-socjetajiet attrici kien mas-socjeta` konvenuta Norasia Agencies (Malta) Limited u mhux mas-socjeta' Valletta Freight Services Limited.

“Illi bla dubbju d-deduzzjoni ta' konvenut f'gudizzju trid, necessarjament, titwieled minn rapport guridiku, sija jekk dan jemani minn kuntratt, lezjoni ta' dritt minn intervent delittwuz jew akwiljan, *ope successionis* jew minn sitwazzjonijiet strutturalment komuni (ad ezempju, f' kondominju jew il-krejazzjoni ta' certi servitujiet). Li jfisser, b' konsegwenza, illi kawza ma tkunx tista' tikkonsegwi l-iskop taghha jekk mhux fil-konfront ta' dak li mieghu l-attur, ghal xi wahda mill-konnessjonijiet accennati, ghandu relazzjoni guridika. Naturalment, l-accertament ta' din ir-relazzjoni jrid isir fuq il-bazi tal-*petitum* u, cjoe, tar-rizultat persegwit fil-gudizzju mill-attur bit-talba tieghu.¹ F'dan il-kaz is-socjetajiet attrici qeghdin jitolbu, *inter alia*, l-hlas ta' danni in konnessjoni mat-trasport marittimu ta' merce f' *container* minn Malta ghal Dubai fuq vapur li taghha l-Valletta Freight Services hija agent.

---

¹ **Focal Maritime Services Limited vs Top Hat Company Limited** – App. Inferjuri 9 ta' April 2008

“Evidentement, l-azzjoni li biha s-socjetajiet attrici qeghdin jikkonsegwixxu dan id-dritt taghhom ghar-reklam tad-danni hi derivanti mill-poloż tal-kariku allegatament foloz u qarrieqa. Fihom jinsab specifikat min hu l-mittenti, l-isem tal-konsenjatarju, id-deskrizzjoni tal-merkanzija mgħobbija fil-*container* trasportat bil-vapur u l-isem tal-vettural. Kollox taht it-timbru u firma tas-socjetajiet konvenuti.

“In tema legali hi disposizzjoni espressa tal-Kodici tal-Kummerc, Artikolu 325, illi l-imsemmija polza tal-kariku tagħmel prova tar-rapport intercedenti bejn il-partijiet kollha interessati fit-tagħbija. Ir-relazzjoni guridika f' dan il-kaz, u allura wkoll il-litis konsorsju li għandu jwiegeb għat-talba, tiddependi mill-eżistenza ta' dik is-sitwazzjoni guridika partikolari kostitwita mill-polza u minn normi tal-ligi surreferiti applikabbli għaliha. Fil-fehma ta' din il-Qorti, illi r-rapport intervenut bejn il-partijiet bis-sahha ta' dik l-istess polza kien wiehed li jimmira għall-produzzjoni ta' effetti guridici fl-ambitu tad-drittijiet. Dan għaliex il-polza tal-karigu hija prova qawwija ta' dik il-manifestazzjoni tal-volonta mahsuba għall-kuntrattazzjoni ta' bejniethom, u, allura wkoll, għall-produzzjoni ta' certi konsegwenzi guridici.

“Il-Qorti issa sejra tghaddi biex tezamina il-kwistjoni tal-poloż allegatament **foloz u qarrieqa** mahruga mis-socjetajiet konvenuti, il-kwistjoni tar-**responsabbilta`** u l-**likwidazzjoni tad-danni** sofferti mill-attur nomine.

“Responsabilita’

“Illi f'din il-kawza hi ta' importanza vitali l-*iter* ta' kif sehnew l-affarijiet.

“Gie stabbilit illi s-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited kienu marru jigbru l-containers in kwistjoni minghand il-METCO u haduhom il-Freeport fejn poggewhom fuq l-*istack* tan-Norasia Lines fejn baqghu sakemm kellhom jergghu jinhargu mill-istess Freeport biex jitghabbew fuq ajruplan li gie *chartered* apposta biex l-istess merkanzija tintbagħat Dubai wara li rrizulta li ma

kinitx tghabbiet fuq il-vapur Al-Wajba li suppost kellu jittrasporta l-istess lejn Dubai.

“**Victor Vella**, impjegat ma' Valletta Freight Services Limited, xehed li s-socjeta` konvenuta l-ohra Norasia Agencies (Malta) Limited suppost li kellha taghmel l-arrangamenti hi mal-Freeport biex il-containers jigu trasferiti mill-*istack* tan-Norasia ghal-*istack* tagghom.² Huwa qal ukoll illi l-informazzjoni lill-Freeport biex isir dan l-ispustar ta' containers irid jaghtiha x-*shipper*³, f'dan il-kaz in-Norasia. **David Jones**, impjegat iehor tal-Valletta Freight Services Limited, jghid illi kien l-obbligu tan-Norasia li jittrasferixxu l-containers in kwistjoni mill-*istack* tagghom fil-Freeport ghall-area tal-containers tal-vapur Al-Wajba.⁴ Jghid ukoll illi t-timbru “*shipped on board*” sar minn Valletta Freight Services fuq konferma tan-Norasia li effettivament il-containers kienu tghabbew.⁵ Il-konvenuti Norasia invece jirritjenu li kienet il-Valletta Freight Services Limited li suppost kellha taccerta ruhha li l-containers jitghabbew fuq vapur li tieghu huma kienu l-agenti.

“Fil-fehma tal-Qorti tirrizulta negligenza da parti tal-Valletta Freight Services Limited f'dan ir-rigward, billi huma li kienu l-agenti tal-vapur li fuqu kellhom jitghabbew il-containers kellhom l-obbligu li jaccertaw ruhhom li l-containers jitghabbew fuq il-vapur u mhux joqghodu fuq informazzjoni li tghid li tawilha l-impjegati tan Norasia Agencies (Malta) Limited. Kemm Victor Vella kif ukoll David Jones ma kienux f'posizzjoni li jikkonfermaw min mis-socjeta' Norasia kien tahom din l-informazzjoni.

“Min-naha l-ohra il-Qorti ma tistax ma ticcensurax l-agir tas-socjeta` Norasia (Agencies) Limited li, jekk l-impjegati taghha taw din l-informazzjoni lil Valletta Freight Services Limited, din certament ma setghux ikunu zguri minnha peress li hadd mill-impjegati ta' l-istess socjeta` ma kien

---

² a fol. 368

³ a fol. 372

⁴ a fol. 359

⁵ a fol. 362

fuq il-post biex jara li l-containers effettivament kienu tghabbew fuq il-vapur in kwisjtioni.

“Illi kemm is-socjeta Norasia Agencies (Malta) Limited u kif ukoll is-socjetajiet Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company (S.A.G.) ma ressqux provi sufficjenti li juru li huma urew ta' lanqas diligenza minima biex jaraw li kollox imur sew.

“Il-Qorti hi tal-fehma li fir-rigward tas-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited kien hemm nuqqas ta' dik id-diligenza rikjesta biex jespletaw l-inkarigu moghti lilhom mill-METCO fil-grad rikjest skond artikolu 1132 (1) tal-Kodici Civili.

“Is-socjeta` konvenuta Norsia Agencies (Malta) Limited kienet negligenti ghax naqset li tinforma lill Freeport dwar il-containers u biex isir l-ispustjar taghhom minn-stack ghall iehor.

“Illi minkejja li hadd minn dawk li xehedu ma ra l-containers in kwistjoni jitghabbew fuq il-vapur li kellu jittrasportahom, xorta wahda hargu poloz ta' karigu li jinsabu esebiti a fol. 22 u 24 tal-process, liema poloz jikkostitwixxu prova *prima facie* li il-merkanzija tghabbiet abbord. Dan ifisser illi jekk il-vapur assumu l-obbligu li jittrasporta l-containers in kwistjoni, anke konsiderat il-fatt illi hawn si tratta ta' *combined transport bill of lading*, l-istess vapur jew trasportatur kellu mbaghad l-oneru li jizbarka fil-port ta' destinazzjoni l-istess merkanzija. Ta' min jinnota illi taht il-*Hague Rules* il-*carrier* ghandu r-responsabilita primarja ta' li l-istivar, anke fejn din tkun effettwata mix-*shipper*, in kwantu l-istivar tal-merkanzija hu intimament konness mas-safety tal-vapur.⁶ U allura s-socjeta` konvenuta Valletta Freight Services Limited nomine kienet possibilment fl-ahjar posizzjoni li tivverifika jekk il-containers effettivament tghabbewx jew le.

“Inoltre l-frazzjiet ittimbrati fuq l-istess polza ta' kariku a fol. 22 fosthom “CLEAN ON BOARD” timporta ammissjoni da

---

⁶ Ara in partikolari Artikolu 3 u 4 tal-Hague Rules

parte tal-vapur li rcieva l-merkanzija in kwistjoni aboard fi stat tajjeb, u fl-istess hin jimporta l-assunzjoni da parti tieghu ta' l-obbligazzjoni li jikkonsenja dik il-merkanzija fl-istess kondizzjoni fit-tmiem tal-vjagg.

“Illi s-socjetajiet konvenuti qeghdin jippuntaw subghajhom lejn xulxin biex kulhadd jipprova jevitaw r-responsabbilta eventwali tal-kundanna ghal hlas tad-danni.

“Iktar minn hekk is-socjeta` konvenuta Norasia Agencies (Malta) Limited, fin-nota ta' sottomissjonijiet ipprezentata minnha, qieggheda tippona subajghha wkoll lejn il-principal taghha u cioe Norasia Lines ghax qed issostni li hija agixxiet fit-termini tal-mandat li kellha. Illi l-Qorti ma tarax kif qatt in-Norasia Lines setghet tat mandat lis-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited sabiex tohrog poloz ta' kariku li huma inveritjieri!

“Illi ghalhekk fil-fehma ta' dina l-Qorti iz-zewg socjetajiet konvenuti proprio u s-socjeta United Arab Shipping Co. Ltd (S.A.G.) huma responsabbli fi grad indaqz bejniethom. It-tnejn imxew fuq supposizzjonijiet u taw certezzi wahda lill-ohra meta fil-fatt ma kienu accertaw xejn minn dak li fil-fatt gara. Is-socjetajiet konvenuti proprio kellhom id-dmir li juzaw il-prudenza, id-diligenza u l-hsieb ta' missier tajjeb tal-familja (Art. 1032 tal-Kap.16) fl-esekuzzjoni tal-inkarigu moghti lilhom, haga li mill-provi jirrizulta li m'ghamlux, bil-konsegwenza illi n-negligenza da parti taghhom ikkawzat danni lill-attur nomine.

“Danni

“Illi skond artikolu 1125 tal-Kodici Civili “*Kull minn jonqos li jeseqwixxi obbligazzjoni li huwa jkun ikkuntratta, hu obligat ghad-danni.*

“Illi **Ivan Bartoli**, rapprezentant tas-socjeta` Louis Bartoli and Sons Limited, stqarr illi huma hallsu is-somma ta' Lm4,000 sabiex il-merkanzija tal-container tigi mibghuta fuq ajruplan li kien gie *chartered* apposta biex jittrasporta l-merkanzija taghhom u tal-METCO gewwa Dubai halli l-

istess merkanzija tkun tista' tasal fil-hin ghall-Fiera.⁷ Is-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited, ghalkemm eccepjet li mhix responsabbli ghal kwalunkwe danni sofferti mis-socjetajiet attrici, ma jirrizultax li kkontestat l-ammont reklammat mill-istess. Min-naha l-ohra is-socjeta` Valletta Freight Services Limited proprio et nomine eccepjet illi jekk jigi dikjarat illi l-eccipjenti nomine kienu b'xi mod responsabbli ghad-danni sofferti mis-socjetajiet attrici, li mhumiex, huma jkunu biss responsabbli ghac-CIF Value tal-merkanzija, u stante li huwa si trattava ta' 'exhibition goods' dawn jista' jkollhom biss valur negligibbli. Kompliet teccepixxi illi la s-socjeta' Valletta Freight Services Ltd u lanqas is-socjeta' United Arab Shipping Company, ma jistghu qatt jigu ritenuti responsabbli ghal xi danni ohra konsegwenzjali, kif qed jippretendu s-socjetajiet attrici, jew ghal xi spejjez zejda li gew inkorsi minghajr l-approvazzjoni tagghom.

Illi din il-Qorti ma taqbilx mal-argument appena espost mis-socjeta Valletta Freight Services Limited proprio et nomine. Hawn id-danni li qeghdin jintalbu mhumiex derivanti minn *mora* izda jidderivaw minn *culpa* fl-esekuzzjoni tal-obbligi kuntrattwali assunti mis-socjetajiet konvenuti. Fi kliem iehor is-socjetajiet attrici mhux qeghdin jitolbu d-danni ghaliex il-merkanzija gratilha l-hsara izda ghaliex din baqghet ma waslitx fid-destinazzjoni taghha, bir-rizultat li kellhom johorgu spiza zejda biex l-istess merkanzija tigi kkonsenjata gewwa Dubai fuq ajruplan li gie *chartered* apposta.

"Illi ghalhekk stante li rrizulta li s-socjetajiet attrici ma kellhom l-ebda triq ohra kif iwasslu il-merkanzija Dubai sad-data stabbilita hlief bl-ajru⁸, dina l-Qorti thoss li l-istess socjetajiet huma gustifikati li jitolbu bhala danni l-ispejjez inkorsi minnhom ta' Lm4,000 biex setghet taghmel dan fiz-zmien qasir li kien baqa' qabel tibda l-Fiera ta' Dubai oltre s-somma ta' Lm700 li kienu hallsu bhala *freight* lis-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited.

⁷ a fol. 68 tac-Citaz. Nru. 1514/93 li kienet qieghdha timxi kontestwalment mal-kawza odjerna

⁸ ara xhieda f'dan is-sens ta' Ivan Bartoli a fol. 53

“Illi fir-rigward tal-apporzjonament tad-danni din il-Qorti ma thossx illi s-socjeta estera Norasia Lines kienet b'xi mod partecipanti fil-mod xejn professjonali ta' kif hargu l-poloż ta' kariku u ma tarax li b'xi mod ikkontribwiet ghad-danni sofferti mis-socjeta` attrici.

“Illi fir-rigward tan-Norasia Agencies (Malta) Limited, ta' Valletta Freight Services Limited u ta' United Arab Shipping Company (S.A.G.) il-Qorti hija tal-fehma illi huma ghandhom jigu kkundnati solidalment ihallsu d-danni fl-ammont ta' Lm4000 kif mitluba mis-socjetajiet attrici u dana stante illi Norasia Agencies (Malta) Limited u Valletta Freight Services Limited hargu poloż ta' karigu foloz u qarrieqa, filwaqt li l-kumpanija United Arab Shipping Company (S.A.G.) kienet negligenti fis-sens li ma vverifikatx illi l-containers in kwistjoni gew effettivament mgħobbija fuq il-vapur Al-Wajba li magħha kienu prenotati u konsegwentement ma wasslitx l-istess merkanzija fid-destinazzjoni tagħha. Illi fir-rigward tal-ammont ta' Lm700 rapprezentanti *freight* imhallsa mis-socjetajiet attrici, dawn ghandhom jigu sapportati unikament mis-socjeta Norasia Agencies (Malta) Limited peress li s-socjeta Valletta Freight Services Limited iddikjarat illi hija kienet irrifondiet dan l-ammont lill-istess socjeta` konvenuta.

“Illi fir-rigward ta' l-imghaxijiet dovuti fuq l-ammont ta' danni likwidat iktar 'il fuq, la darba s-socjetajiet konvenuti ikkontestaw ir-responsabilita għall-hlas ta' dan l-ammont, hu gust li, bl-applikazzjoni tal-principji generali tad-dritt, l-imghaxijiet jithallsu minn dakinhar ta' l-interpellazzjoni ufficjali għall-pagament li sar bin-notifika lid-debituri ta' l-att tac-citazzjoni." ("Formosa & Camilleri Ltd noe et -vs- Sea Malta Company Limited".⁹

Rat ir-rikors tal-appell tal-konvenuti Carmelo Galea u Alfred Pollacco ghan-nom u in rapprezentanza ta' Valletta Freight Services Limited sew proprio kif ukoll bhala agenta ghan-nom tal-United Arab Shipping Company li in

---

⁹ Appell, 12 ta' Gunju 2000

forza tieghu, ghar-ragunijiet minnhom premissi, talbu illi din il-Qorti joghgobha fl-ewwel lok:

“... .. tannulla s-sentenza appellata ghax ikkundannat lill-konvenuti appellanti li jaghmlu hlas f'munita li mhix “legal tender” aktar f'Malta u fin-nuqqas tirrifirma s-sentenza appellata tat-28 ta' Novembru, 2008, fl-ismijiet fuq indikati, billi, jekk stess tigi konfermata fejn laqghet it-talbiet attrici fil-konfront tas-socjeta` konvenuta l-ohra Norasia Agencies (Malta) Limited, tigi revokata fejn cahdet l-eccezzjonijiet tas-socjetajiet Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company (S.A.G.) u fejn laqghet it-talbiet attrici fil-konfront taghhom u minflok tilqa' l-istess eccezzjonijiet u tichad it-talbiet attrici fil-konfront tal-istess socjetajiet appellanti, u, in subsidium, f'kaz li din l-Onorabli Qorti xorta wahda tirritjeni li l-esponenti appellanti huma responsabbli ghad-danni, tirrevokaha fejn illiberat lis-socjeta` konvenuta Norasia Lines mill-osservanza tal-gudizzju u minflok issib l-istess socjeta` ukoll responsabbli fil-konfront tal-attur nomine, kif ukoll, in subsidium, li tvarja l-ammont tad-danni likwidati fil-konfront taghhom u tikkundannahom ihallsu ammont ferm inqas minn dak likwidat li jkun jirrifletti b'mod aktar ekwu xi responsabbilta` eventwali taghhom minn din il-Qorti stabbilita, u f'kull kaz, dejjem in subsidium, tordna li l-imghaxijiet ghandhom jib dew jiddekorru biss mid-data tas-sentenza tal-ewwel Qorti – jekk l-ammont jigi konfermat minn din il-Qorti, jew mid-data tas-sentenza ta' din il-Qorti, jekk l-ammont likwidat fil-konfront taghhom jigi b'xi mod varjat minn din l-Onorabli Qorti. Bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-atturi noe. Appellati u/jew il-konvenuti l-ohra appellati jew min minnhom, skont ma jidhrilha xieraq din il-Qorti fic-cirkostanzi.”

Rat ir-rikors tal-appell ta' John Ripard ghan-nom u in rappresentanza tas-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited li in forza tieghu, ghar-ragunijiet minnu premissi, talab illi din il-Qorti joghgobha:

“... .. tirrevoka u tannulla s-sentenza finali tat-28 ta' Novembru 2008 in kwantu deciza kontra taghha, u minflok tichad it-talbiet attrici fil-konfront taghha.

“Bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-appellati.”

Rat ir-risposta tal-appell tal-konvenuti Carmelo Galea u Alfred Pollacco ghan-nom u in rappreżentanza ta' Valletta Freights Service Limited pro et noe ghar-rikors tal-appell ta' Norasia Agencies (Malta) Limited li in forza taghha ghar-ragunijiet minnhom premessi, issottomettew illi:

“... .. jekk fl-appell ta' Norasia Agencies (Malta) Limited jigi milqugh a bazi tal-aggravji u konsiderazzjonijiet kontenuti fil-paragrafi enumerati 3 sa 7.15.2 jew xi wiehed minnhom, l-esponenti nomine jkun jaderixxu mieghu purche` li dan ikun ifisser li l-istess principji legali u konsiderazzjonijiet guridici jew applikabbli ghalihom u jwasslu wkoll ghal-liberazzjoni taghhom mit-talbiet attrici. Jekk pero` l-akkoljiment tal-appell ikun ifisser biss il-liberazzjoni ta' Norasia Agencies (Malta) Limited, b'dan li r-responsabbilita` kollha tigi akkollata lill-esponenti nomine, allura l-appell ghandu jigi michud bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-appellanti Norasia Agencies (Malta) Limited.”

Rat ir-risposta tal-appell tal-attur nomine li in forza taghha, ghar-ragunijiet minnu premessi, talab illi din l-Qorti joghgobha:

“... .. tikkonferma s-sentenza moghtija mill-ewwel Qorti fit-28 ta' Novembru 2008, bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjeta` appellanti, u tichad l-appell interpost mill-istess socjeta` appellanti.”

Rat is-sentenza preliminari li tat din il-Qorti fit-28 ta' Ottubru, 2011, li, in forza taghha, cahdet l-aggravju tan-nullita` tas-sentenza tal-ewwel Qorti tat-28 ta' Novembru, 2008 u tal-atti kollha sussegwenti;

Rat id-decizjoni wkoll preliminari li tat din il-Qorti fit-30 ta' Novembru, 2012, li in forza taghha cahdet it-talbiet tas-socjeta` John Ripard & Son (Shipping) Limited kontenuti fiz-zewg rikorsi taghha datati 26 ta' Marzu, 2012;

Rat id-digriet moghti minn din il-Qorti fit-18 ta' Gunju, 2013, li in forza tieghu aderixxiet ghan-nota konguntiva

Kopja Informali ta' Sentenza

tal-partijiet dwar kif ghandu jigi rifless l-okkju ta' din il-kawza;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkonsidrat:

Illi l-fatti li wasslu ghal din il-kawza jinsabu deskritti, fil-qosor, fil-parti preliminari tas-sentenza tal-ewwel Qorti riprodotta bhala parti ta' din is-sentenza. Li gara kien illi s-socjeta` attrici inkarigat lis-socjeta` Norasia Agencies (Malta) Limited sabiex din tittrasportalha merkanzija minn Malta lejn id-Dubai peress illi kellha l-hsieb tippartecipa go fiera internazzjonali li kellha ssir hemmhekk. Eventwalment, instab vapur li kien sejjer lejn Dubai u nhargu poloz ta' karigu biex ikun jista' jsir it-trasport. Il-merkanzija, pero`, qatt ma tghabbiet fuq il-vapur u baqghet fil-Freeport hawn Malta, u kellha tittiehed id-Dubai bl-ajru, flimkien ma' merkanzija ohra tal-Malta Export Trade Corporation Limited, stante l-esigenza tal-fiera. Is-socjeta`attrici qed titlob id-danni ghall-ispejjez zejda li hallset.

L-ewwel Qorti sabet favur is-socjeta` attrici, u wara li lliberat lis-socjeta` konvenuta Norasia Lines mill-osservanza tal-gudizzju, sabet responsabbli lil Norasia Agencies (Malta) Limited, lill-Valletta Freight Services Limited u United Arab Shipping Company sabiex solidalment bejniethom ihallsu lis-socjeta` attrici s-somma ta' €10,948.05 bhala danni.

Mis-sentenza appellaw kif inghad, is-socjetajiet li nstabu responsabbli ghall-akkadut u filwaqt li qed jitfghu t-tort ta' dak li gara fuq xulxin, hemm min qed jitlob li s-socjeta` Norasia Lines tinstab hi wkoll responsabbli.

Illi kif anke osservat l-ewwel Qorti, din il-kawza imxiet kontestwalment ma' dik fl-ismijiet **Bonello nomine v. Ripard noe et**, citazzjoni numru 302/93, bi qbil bejn il-partijiet illi l-provi li jinstemghu fl-imsemmija kawza jkunu

Kopja Informali ta' Sentenza

jaghmlu prova anke f'din il-kawza. L-ewwel Qorti tat is-sentenzi taghha fiz-zewg kawzi fl-istess jum, bil-partijiet iressqu appell simili u bl-istess aggravji fiz-zewg kawzi peress illi l-meritu tal-kawzi huwa, f'tit jew wisq, simili.

Il-kawza l-oħra imsemmija giet deciza wkoll illum stess minn din il-Qorti, u din il-Qorti taghmel referenza għall-istess konsiderazzjonijiet u motivazzjonijiet li din il-Qorti qed tadotta għall-fini wkoll ta' din is-sentenza. Dawk il-konsiderazzjonijiet u motivazzjonijiet għandhom jitqiesu parti wkoll minn din is-sentenza, li se jwasslu lil din il-Qorti tichad l-appelli proposti.

Għaldaqstant, għar-ragunijiet premissi, tiddisponi mill-appelli in kwistjoni, billi tichad l-istess u tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti.

L-ispejjez tal-kawza in prim istanza jibqghu kif decizi mill-ewwel Qorti, fil-waqt li dawk ta' dan l-istadju tal-appell jithallsu kollha mill-appellanti in solidum.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----